

KASVUKÄYTÄVÄHANKKEIDEN JA AIKO-RAHOITUSVÄLINEEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI - Alustavia havaintoja

Anu Vaahtera, Gaia Consulting Oy
2.4.2019

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

SISÄLTÖ

1. ARVIOINNIN TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUS
2. HANKEVALINNAN JA HALLINNOINNIN PROSESSIEN ARVIOINTI
3. ALUSTAVA ARVIO KASVUVERKOSTOJEN PILOTTIHANKKEISTA

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

AIKO-RAHOITUKSEN TAUSTA

AIKO-rahoitus on työ- ja elinkeinoministeriön Uudellemaalle myöntämää alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen (AIKO) -rahoitusta Etelä-Suomen kasvukäytävien hankkeille

Tämän arvioinnin kohteena ovat **Suomen kasvukäytävän** ja **Pohjoisen kasvuvyöhykkeen hankkeet** sekä **hankkeiden rahoitusprosessi**

Hankeneuvonnasta ja -hallinnoinnista rahoitusviranomaisena on vastannut Uudenmaan liitto

ARVIOINNIN TAVOITTEET

I. AIKO-hankkeiden valinnan ja hallinnoinnin prosessien arviointi

- Kaikki rahoitetut hankkeet (23 kpl) sekä hankevalmistelut, jotka eivät johtaneet myönteiseen rahoituspäätökseen (4 kpl)
- Arviointi suhteessa hakumenettelyn sekä rahoittajan haku- ja hallinnointiohjeiden toimivuuteen
- Arviointi sen osalta, kuinka tehokkaasti ja hyvin hakijan valmistelu sai tukea rahoitusviranomaisen ja kasvuvyöhykkeiden verkostojen puolelta

II. Pilottihankkeiden arviointi

- 6 SKK- + 5 PKV-hanketta tai hankekokonaisuutta
- Arviointi suhteessa hankkeiden omiin tavoitteisiin sekä AIKO-kasvukäytävärahoituksen sopimuksissa asetettuihin tavoitteisiin nähden
- Hankearviointi monistettavuuden kannalta

ARVIOINNIN TOTEUTUS

RAHOITUSPROSESSIN ARVIOINTI

- Suomen kasvukäytävän ja Pohjoisen kasvuvyöhykkeen ohjausryhmän jäsenten haastattelut (yht. 6)
- Kysely (N=7) hankevalinnan ja hallinnoinnin prosessien sujuvuudesta kaikille hankevalmisteluille ja hankkeille
- Itsearvointilomake Uudenmaan liitolle
- Kirjallisen aineiston analyysi (mm. hakuohjeet ja kasvusopimus)

PILOTTIHANKKEIDEN ARVIOINTI

- Kirjallisen aineiston analyysi (mm. hankehakemukset ja -suunnitelmat, muu hankkeiden tuottama aineisto, loppuraportit siltä osin, kun sellaiset olivat jo saatavilla)
- Hankkeiden yhteyshenkilöiden haastattelut (yht. 10)

2. HANKEVALINNAN JA HALLINNOINNIN PROSESSIN ARVIOINTI

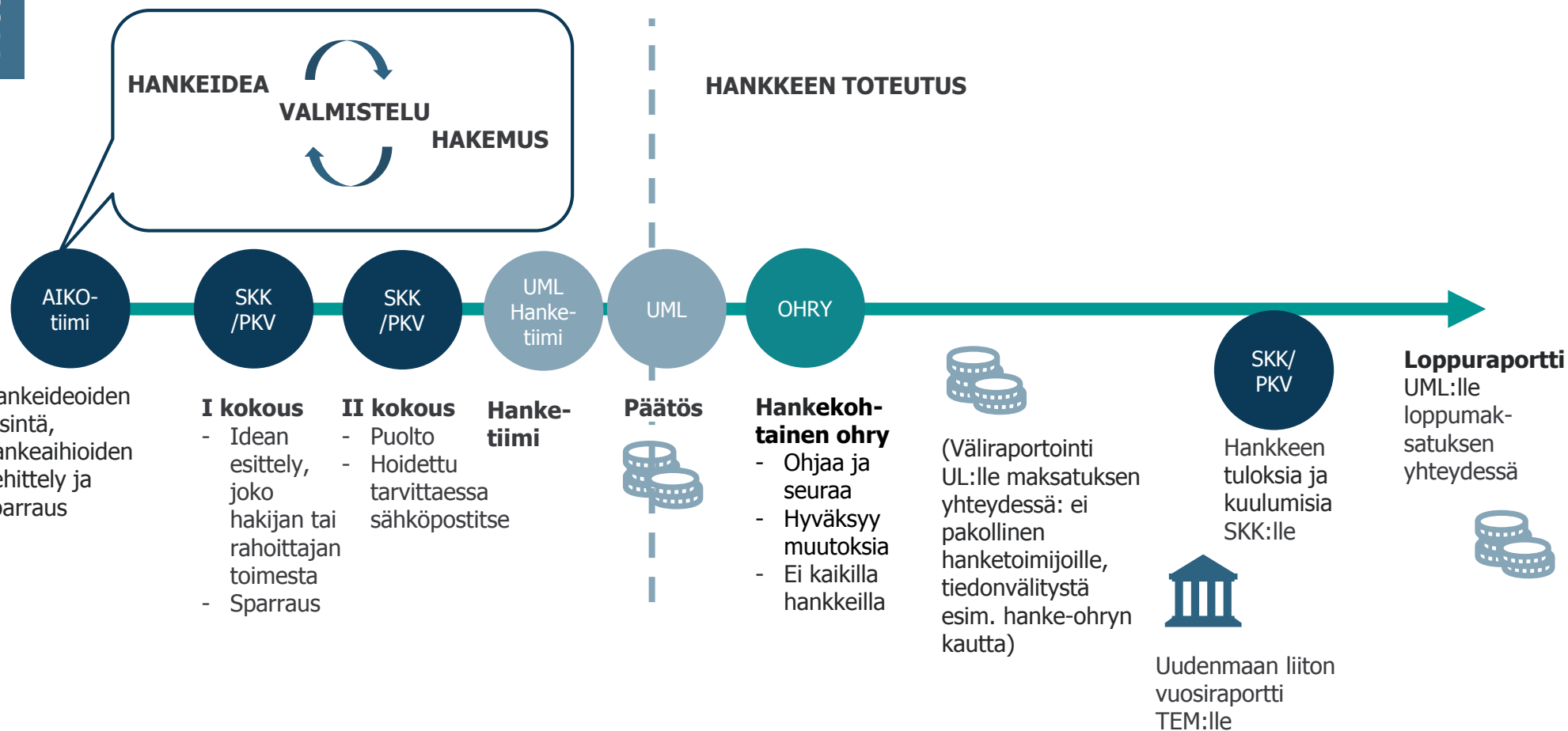
PROSESSIN ARVIOINNIN TAVOITTEET

Arvioinnin toisessa osakokonaisuudessa tarkasteltiin **hakumenettelyn** sekä **rahoittajan haku- ja hallinnointiohjeiden toimivuutta** kaikkien rahoitettujen sekä rahoitusta hakeneiden hankkeiden osalta

Lisäksi arvioitiin, **kuinka tehokkaasti ja hyvin hakijan valmistelu sai tukea** rahoitusviranomaisen ja kasvuvyöhykkeiden verkostojen puolelta

HAKUMENETTELYN ETENEMINEN

Verkostojen johtoryhmät ovat olleet mukana rahoitettavien hankkeiden valinnassa

Hankevalinnassa korostettiin kasvuverkostojen tavoitteita

- Kasvuverkostoille (SKK ja PKV) tärkeitä kriteereitä hankevalinnassa olivat myös koko verkoston saama hyöty sekä hankkeiden realistisuus ja vaikuttavuus
- Lisäksi on painotettu hankkeita, joilla on uutuusarvoa ja jotka sopivat kokeilemiseen ja alueelliseen kehittämiseen
- Selkeitä hankevalinnan kriteereitä ei etukäteen asetettu, myös näkemys halutusta kokonaisuudesta puuttui osin
- Kokeiluhankkeiden vaikuttavuuden näkökulmasta tulisikin lisätä alueellisen yhteistyön lisäksi kansallista, esimerkiksi ministeriöiden kanssa tehtävää yhteistyötä, jotta mahdolliset lainsäädännön asettamat rajoitteet ymmärretään riittävän varhaisessa vaiheessa

AIKO-rahoituksen koordinaatiotiimi loi synergiaa verkostojen välille

- AIKO-rahoituksen tiimi koostui rahoittajan edustajista (Uudenmaan liitto) sekä kasvuverkostojen edustajista; yhteistyö on lieventänyt henkilö-tavaralogistiikka-jaottelun asettamia rajoitteita ja tuonut synergiaetuja
- Rahoituksen teemojen jako tavara- ja henkilölogistiikkaan koettiin osin keinotekoisena ja loi turhaa vastakkainasettelua
- Haun jako idea- ja hakuvaiheeseen – hankkeen esittely, sparraus ja rahoituspäätös – kehitti hankkeita tarpeiden mukaisiksi ja toteutuskelpoisiksi
- Rahoitus mahdollistanut yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteishakemisen: mukana kunnat, yritykset, koulutus ja tutkimus
- Verkostot ovat myös linkittäneet hanketoimijoita toisiinsa, kun on havaittu mahdollisuuksia synergiaan (esim. ShareIT Blox Carin ja Coreorientin yhteistyö)

Havaintoja rahoitusprosessin toteutuksesta

- Hankkeiden edustajat pitivät hakuprosessia joustavana ja perusteellisena ja saivat tarvitsemansa tuen
- Hankkeet saivat tietoa AIKO-rahoituksesta pääosin kasvuverkostojen ja rahoittajan edustajilta; hankekokonaisuudesta olisi voinut tulla monipuolisempi sekä vaikutuksiltaan merkittävämpi avoimemmalla tiedottamisella
- Kokeilurahoitukselle tyypillisesti joidenkin hankkeiden toteutussuunnitelmia muutettiin matkan varrella vastaamaan paremmin tavoitteisiin
- Hankkeissa törmätty projektityön perushaasteisiin; aikataulussa pysyminen ja konkreettisten tulosten aikaansaaminen
- Hankkeita tai hankerahoitusta ei ole keskeytetty, vaikka hankkeen eteneminen olisi ajautunut ei-toivottuun suuntaan tai tavoitteiden toteutuminen olisi näyttänyt epävarmalta

3. ALUSTAVA ARVIO KASVUVERKOSTOJEN PILOTTIHANKKEISTA

PILOTTIHANKKEIDEN ARVIOINTI

Hankearvioinnissa tarkasteltiin erityisesti saavutettuja tuloksia suhteessa hankkeiden omiin sekä AIKO-rahoitukselle asetettuihin tavoitteisiin. Lisäksi arvioitiin monistettavuuden potentiaalia.

Arvioidut Suomen Kasvukäytävän hankkeet

- aIGO - asemanseutujen joukkoliikenteen kehittäminen ympärivuotisella automaatiolla (AIKO 029)
- Kasvukäytävän kestävän liikkumisen palvelut (AIKO 030)
- Arjen kestävät palvelut asemanseuduille (AIKO 045)
- Kyliltä kasvukäytäville (AIKO 047)
- Älli-hankkeet (AIKO 061, AIKO 054)
- Matkatavaroiden etälähtöselvitys, Remote BagDrop –pilotti (Osana Ketterä ja kestävä liikkuminen –EAKR-hanketta)

Arvioidut Pohjoisen Kasvuvyöhykkeen hankkeet

- Digitaalisuus ja innovaatiot rahtiliikenteessä (AIKO 015)
- Kaasun liikennekäytön edistäminen (AIKO 016)
- Verkoston satamat ja kitkattomien virtojen kehitys, kotimaisen merirahdin digitaaliset verkostot sekä lyhyen merirahdin pilotointi (AIKO 018, AIKO 033, AIKO 053)
- CaaS-hanke kokonaisuudessaan (AIKO 050, AIKO 058)
- Rajanylittäjät asiakkaiksi (AIKO 048)

SKK-hankkeet kytkeytyivät joukkoliikenteeseen ja digitalisaatioon

- AIKO-rahoituksella on Suomen kasvukäytävän alueella tavoiteltu erityisesti **henkilöliikenteen kehittämistä**
- Hankkeiden (yht. 13 kpl) kokonaisbudjetti on yhteensä noin 2,8 milj. €, josta AIKO-rahoitusta 1,3 milj. €
- Digitalisaatio näkyi suurimmassa osassa hankkeita: niissä kehitettiin palvelualustoja, mobiilisovelluksia, järjestelmiä ja rajapintaratkaisuja
- Suurin osa hankkeista rajautui maakuntien tai jopa kuntien sisäiseksi, eikä varsinaista maakuntarajat ylittävää kehittämistä tai pilotointia juuri tapahtunut
- Hankkeiden tulokset ovat skaalattavissa muille alueille
- Suurimmassa osassa hankkeita tuotettiin uutta tietoa tai syvennettiin olemassa olevaa toimintaa verkostoyhteistyön kautta

AIKO-hankkeiden alustavien tulosten vastaavuus SKK tavoitteisiin

SKK tavoite	Vihreä = toteutui Keltainen = toteutui osittain Tyhjä = ei toteutunut / ei tavoitteena				
	aIGO - asemanseutujen joukkoliikenteen kehittäminen ympärivuotisella automaatiolla (AIKO029)	Kasvukäytävän kestävän liikkumisen palvelut (AIKO030)	Arjen kestävät palvelut asemanseuduille (AIKO 045) <i>pilotit kesken</i>	Äli - älykkään liikkumisen palvelut (AIKO054, AIKO 061) <i>pilotit kesken</i>	Kyllä kasvukäytävälle (AIKO 047) <i>arvioidaan myöhemmin</i>
Sisäinen liikkuvuus – asemanseutujen saavutettavuus					
Liikenteen solmukohtien älykkäät palvelut					
Dataperustan luominen ovelta ovelle -palveluiden mahdollistamiseksi					
Vaihtoehtoisten polttoaineiden laatuikäytävä					
Kasvukäytävän ulkoinen saavutettavuus					
Maa- ja lentoliikenteen matkaketjujen yhteensovittaminen					
Selvitetään palvelujen kehittämissyhteistyön mahdollisuudet					
Kehityskuvaselvitys lentoradasta (saavutettavuus ja aluetaloudelliset vaikutukset)					
Saavutettavuudesta elinvoimaa					
Yliopistojen ja korkeakoulujen välinen liikkuvuus					
Valmistavan teollisuuden saavutettavuus ja osaamisperusta					

Hankearviointi / aIGO – Asemanseutujen joukkoliikenteen kehittäminen ympärivuotisella automaatiolla

Tausta ja tarve

- Viimeisen mailin liikkumisen järjestäminen raideliikenteen syöttöliikenteessä
- Automaattibussien testaaminen ja kehittäminen ympärivuotista käyttöä varten huonoissa keliolosuhteissa

Tavoitteet

- Kehittää ja kokeilla ympärivuotista automaattibussia
- Vahvan suomalaisen ekosysteemin muodostuminen, osaamispohjan luominen Suomeen, toimialan kasvaminen ja yritysten toimintaedellytysten kehittyminen
- Asemanseutujen vetovoimaisuuden lisääminen
- SKK:n alueen kehittäminen uudenlaisen liikkumisen näyteikkunaksi

Tulokset

- Automaattibussikokeilu toteutui 3 kaupungissa
- Kokeilun toteuttajan liikevaihto nelinkertaistunut
- Suomalainen ekosysteemi alalle on muodostumassa: kumppani- ja alihankintaverkosto on syntynyt
- Kansainvälinen yhteistyö on tuonut kansainvälistä näkyvyyttä

Johtopäätökset

#1 Hankkeessa on pilotoitu teknologiaa, käyttäjien osallistamista ja taloudellista kannattavuutta.

#2 Hankkeessa on edistetty kokonaan uuden teknologian kehitystä joukkoliikenteeseen ja tavoitellaan olemassa olevan järjestelmän haastamista.

#3 Aiheen ja tutkimuskohteen kansainvälinen relevanssi ja saavutettu näkyvyys laajentavat kokeilun vaikuttavuutta.

PKV-hankkeet saaneet AIKO-rahoitusta noin 1 milj. €

- AIKO-rahoituksella on Pohjoisen kasvuvyöhykkeen alueella tavoiteltu erityisesti **tavaralogistiikan kehittämistä**
- Rahoitettuja hankkeita on ollut yhteensä 10 kpl
- Hankkeiden kokonaisbudjetti yhteensä noin 2 milj. €, josta AIKO-rahoitusta noin 1 milj. €
- Kasvusopimuksessa määriteltyihin tavoitteisiin nähden AIKO-hankkeiden tulokset jäävät suurelta osin välillisiksi
- Valtaosassa hankkeita tavoiteltiin kokeilullaan vaikutuksen laajentamista tai järjestelmien muuttamista, mutta suurin osa tuloksista jäänyt tiedon tuottamisen tasolle
- Osa tarkastelluista hankkeista on ollut luonteeltaan valmistelevia hankkeita osana suurempaa kokonaisuutta rajanylitysten sujuvoittamiseksi

PKV-hankkeet sujuvoittivat logistiikkaa ja rajanylitystä

- Hankkeet voidaan jakaa kahden pääteeman mukaan
 1. Logististen ratkaisujen tehostaminen yleisesti
 - ✓ Perusteellista ja mielenkiintoisia tuloksia tuottanutta selvitystyötä
 - ✓ Jalkautus ja monistettavuus vaatisi johtajuutta, merkittäviä taloudellisia resursseja sekä yritysten keskinäisen luottamuksen edistämistä
 2. Rajanylityksen sujuvoittaminen (fyysinen ja digitaalinen infra)
 - ✓ Eri toimijoiden (yritykset, maakunnalliset toimijat, viranomaiset) sitouttamista rajan molemmin puolin
 - ✓ Olemassa olevan verkoston vahvistamista ja ylläpitämistä
 - ✓ Edistysaskeleet kiinni osin venäläisistä osapuolista
 - ✓ Pilotoinnit vielä kesken ja tulokset saatavilla vasta arviointityön päätyttyä
 3. (sekä omanaan) Kaasun liikennekäytön edistäminen
 - ✓ Jäänyt sähköautobuumiin jalkoihin

AIKO-hankkeiden alustavien tulosten vastaavuus PKV tavoitteisiin

PKV tavoite	Vihreä = toteutui Keltainen = toteutui osittain Tyhjä = ei toteutunut / ei tavoitteena				
	Digitaalisuus ja innovaatiot rahti liikenteessä (AIKO 015)	Kaasun liikennekäytön edistäminen (AIKO 016)	Verkon satamat ja kitkattomien virtojen kehitys, kotimaisen merirahdin digitaaliset verkostot sekä lyhyen merirahdin pilotointi (AIKO 018, AIKO 033, AIKO 053)	Rajanylittäjät asiakkaiksi (AIKO 048)	CaaS-hanke kokonaisuudessaan (AIKO 050, AIKO 058) <i>pilotit kesken</i>
	Elinkeinoelämän kannalta keskeisten kuljetusketjujen ja logistiikkaratkaisujen kehittäminen yli hallinnollisten tai alueellisten rajojen				
	Kitkattomien ja sujuvien logististen tavaravirtojen kehittäminen				
Sisäisen saavutettavuuden parantaminen kotimaan ja kansainvälisen liikenteen solmukohdissa					

Hankearviointi / Merirahtiliikenteen optimointi ja sujuvoittaminen Itämerellä

Tausta ja tarve

- Itämeren liikkuvien laivojen käyttöasteet ovat matalia (-30 %)
- Viennin ja tuonnin epäsuhta tavaralajien osalta, yhteen suuntaan täynnä, paluurahti vajaa
- Alukset viettävät pitkiä aikoja satamassa
- Toimitusketjun (teollisuudesta asiakkaalle) yritysten keskinäisessä toiminnassa on paljon optimoitavaa erityisesti tiedonhallinnan osalta

Tavoitteet

- Rahtikustannusten alentaminen; kysynnän ja tarjonnan ero laivakapasiteetissa
- Päästöjen alentaminen kuljetettua tonnia kohti
- Teollisuusalueiden kilpailukyvyyn parantaminen
- Tyhjän tilan hyödyntäminen ja rahtien yhdistäminen
- Kuljetusten koordinoinnin parantaminen

Tulokset

- Ensin tunnistettu muutama konkreettinen haaste ja laadittu toimenpide-ehdotus logistiikkaketjun eri toimijoille
- Simuloimalla on osoitettu, että kuljetusketjuja voidaan merkittävästi tehostaa tiedonhallintaa parantamalla
- Kehitetty konkreettisia ratkaisuja koko toimitusketjun tiedonhallinnan digitalisoimiseksi; lyhyen merirahdin digitaalisen koordinoinnin pilotointi

Johtopäätökset

#1 Kehittämisprosessina esimerkillinen; hanke edennyt vaiheesta toiseen kehittämällä ratkaisuja todellisten haasteiden pohjalta ja yritysten tarpeisiin

#2 Hankkeessa on saatu aikaan merkittäviä tuloksia, joista viestimiseen tulisi panostaa

#3 Hankkeen tulosten jalkautus on haastavaa, sillä on ollut vaikeuksia löytää toimijaa, jolla olisi riittävä muutoshalukkuus - koko toimitusketjua koskevaa tietoa ei saada hyödynnettyä, kun ketjun toimijat tarkastelevat kapealaisesti vain omaa toimintaa

#4 Logistiikkaketjun optimoinnilla voidaan saavuttaa selkeitä hyötyjä, eikä kalliita investointeja välttämättä tarvita tai ne voidaan kohdistaa oikein todellisten tarpeiden mukaan

gaia

Our Clients Make the World Cleaner and Safer.

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Gaia Group Oy, Bulevardi 6 A, FI-00120 HELSINKI, Finland – Tel +358 9686 6620

ADDIS ABABA | BEIJING | BUENOS AIRES | GOTHENBURG | HELSINKI | SAN FRANCISCO | TURKU | ZÜRICH